

méltóság megbecsülése állandóan követelik, hogy megszűnjék a fegyverkezési verseny; hogy a fegyvereket, amelyekkel a különböző államok rendelkeznek, ezután egyidejűleg csökkentsék; hogy az atomfegyverkezést megtiltsák; hogy mind a világ országai a megfelelő lefegyverzést végrehajtsák megegyezéssel, ahol kölcsönös és hatásos biztosítékot adnak.”²⁵

VI. Pál pápa 1967-ben egy, az ENSZ-nek küldött dokumentumában a fegyverkezési versenyt „kollektív hisztériának” minősítette. Szintén 1967-ben írt egy enciklikát, „*Populorum progressio*” kezdettel. Ebben úgy beszél a békéről és a fejlődésről, mint amelyek összefüggnek: „*A békét ugyanis egyáltalán nem lehet elővarázsolni minden háborúskodás egyszerű beszüntetésével, mintha a béke holmi erőegyensúlyban állana, amiben nem is állhat, lévén az – ingatag. A béke napról napra, állandó munkával épül, ha közben szemünket a világ Isten akarta rendjére szegezzük, amely rend, Isten ugyanazon akaratóból, az igazságosság tökéletesebb formáját követeli az emberek között.*”²⁶

A II. vatikáni zsinaton (1962-1965) megfogalmazott „*Gaudium et spes*” kezdetű lelkipásztori konstitúció egy egész fejezetben foglalkozik a béke kérdésével. Ez a dokumentum nem foglal egyértelműen állást a katonaság kérdésében, de mindkét hozzáálláshoz megértően viszonyul: „*Méltányosnak látszik továbbá, hogy a törvények megértően intézkedjenek azokról, akik lelkiismereti okokból nem fognak fegyvert, de készek békés formában szolgálni az emberek közösségét.*”²⁷ Bár itt a szolgálatmegtagadás melletti kiállásra láthatunk utalást (hivatkoznak is erre a szolgálatmegtagadók), azt ezt követő részben kifejtik, hogy „*A háború még nincs kiküszöbölve ebből a világból. És amíg a háború veszélye fennáll s nincs illetékes és megfelelő hatalommal ellátott nemzetközi tekintély, addig nem lehet megtagadni a kormányoktól az igazságos védekezés jogát, feltéve, hogy már kimerítették a békés megegyezés minden lehetőségét. Az államok vezetői és mindazok, akik osztoznak velük a közügyekért vállalt felelősségben, kötelesek tehát megvédeni a rájuk bízott népek létérdekeit és ezeket a komoly ügyeket valóban komolyan intézni.*”²⁸ Tehát valójában bár megértéssel fordulnak a háborúban részt venni nem akaró híveikhez, egyértelműen nem foglalnak állást a kérdésben.

Ezen rövid áttekintésből is jól látható, hogy a katolikus egyház tanításában sosem volt elfogadott és egységes nézet a háború és a katonáskodás teljes elutasítása. Azonban az egyházon belül, már a kezdetektől fogva, folyamatosan megfigyelhető egyfajta háborúellenes gondolat továbbélése. Az őskeresztény egyháztól kezdve, ha időnként csak kisebb keresztény felekezetek vagy csoportosulások tanai között is, de folyamatosan megtalálható a jézusi tanításból levezetett katonasággal szembeni elítélő vélemény.

(folytatjuk)

BULÁNYI GYÖRGY A SZABADSÁG BOLDOGÍTJA-E AZ EMBERT?

a) Az Egyház úgy tanítja, hogy az emberi természet az eredeti bűn következtében megromlott. Elvesztette eredeti kiválóságát - anélkül azonban, hogy mindenestül rosszá lett volna. Azaz értelmel elhomályosult és akarata rosszrahajlóvá lett. Kinyilatkoztatásra van szüksége az embernek, hogy az értelem meglássa az igazat. Törvényre van szüksége, hogy akarata képes legyen követni, megtenni a jót, amelyet ismét a kinyilatkoztatásból ismer meg biztosan. Mi sem bántotta jobban a felvilágosodott ember önértékét, mint ez a tanítás. Úgy gondolja, hogy az egész kinyilatkoztatás nem más, mint a klerikalizmus, papi mesterkedés. Az Egyház így akarja szellemi és gazdasági hatalmát biztosítani az emberek fölött. Az egész tanítás azt célozza, hogy tőle kapja az ember a törvényt, tőle a teljesítéshez szükséges kegyelmet. Az Egyház e totális igényű tekintélye rabbá senyvesztette az embert. Nem is tud addig fejlődni, haladni, maga számára boldogságot teremteni, amíg el nem hajtja ezt a tekintélyt. De ha megszabadul ettől a béklyózó tekintélytől, szabadabb nyílik az út a boldogság felé.

b) Az Egyház az emberiség boldogulásának titkát a természetfölöttiben, az Istenhez igazodásban látja. A Hozzá hasonulásban. A felvilágosodás legnagyobb hatású írója; Rousseau, a látható, fogható Természetet jelöli meg, mint egyetlen orvosságot. Az ember természete jó - tanítja - s tapsol hozzá az egész, kereszténységtől elfordult művelt világ. Ami rossz mégis van az emberben, azt a társadalmi életében szedte

²⁵ *Pacem in terris*. XXIII. János pápa enciklikája az igazságon, igazságosságon, szereteten és szabadságon felépítendő békéről a nemzetek között. 1963. november 4. <http://uj.katolikus.hu/konyvtar.php?h=122>

²⁶ VI. Pál pápa *Populorum progressio* kezdetű enciklikája. (ford. Dér Katalin) <http://tarsadalomformalas.kife.hu/vi-pal-papa-populorum-progressio/>

²⁷ *A II. vatikáni zsinat tanítása*. Szerk. dr. CSERHÁTI József és dr. FÁBIÁN Árpád. Szent István Társulat, Budapest, 1975. 497.o.

²⁸ *Uo.*

magára. A nem természet szerint való nevelést kell abbahagyni, s a gyermek, akinek - természetesen - nincs eredeti bűne, önmagától is rá fog jönni az emberhez méltó élet törvényeire: visszanyeri természetes romlatlanságát. Az emberi természet és romlatlanság egyet jelentenek. Mint ahogy emberi romlottság és egyházi tekintély szintén együvé tartoznak - a felvilágosodott ember szemében!

Közben a természettudomány felfedezi az állatvilágban és ennek történetében a "létért való harc" gondolatkörét. A természet törvényei szerint az egymással mindig vad létharcban álló állatok küzdelméből mindig magasabb és magasabb rendű fajok születtek meg. Az életre alkalmasabbak, a kiválóbbak maradtak fenn, a többiek elpusztultak. S mivel a múlt században a tudomány általában úgy tudta, hogy az ember nem más, mint a le magasabb rendű, legfejlettebb tagja ennek a létharcban kialakult sornak - reá is áll a tétel, hogy a természet törvényei szerint vívott harcból a különb egyedek, s a különb fajok fognak kiemelkedni. - Fel kell tehát szabadítani az embert a természetfölöttihez való hasonulás és az Egyház törvényeinek megtartásának nyűge alól. Szabaddá kell tenni az utat: hadd hozza ki saját természetéből, annak kiéléséből a saját boldogságát. Jöjjön el a Szabadság!

c) Nincs a felvilágosodott embernek magasabb szava ennél. Szabadság! Ha költő szólt róla: egzaltált hangja megszegyenítette a középkori misztikus Istenről szóló himnuszának hangját. Ha politikus szólt róla, mint egyetlen orvosságot emlegette. Kossuth hitte, hogy a szabadság minden problémát megold. Vagy ha nem - mondotta -, akkor nincs is megoldás. De hitte a megoldást. E szabadság jegyében az emberiség nagy dolgokat produkált. Megroppantotta a feudalizmus hatalmát, kicsire szűkítette a születési kiváltságot, s óriási lendületet adott az emberiség szellemi és gazdasági fejlődésének. Szövetségre lépett a technikai felfedezésekkel, s meghódította a szellemi világ után - a gazdasági életet is. A gazdasági életnek meghatározójává válik a liberalizmus, amely itt mint a szabadverseny érvényesül.

E gazdasági versenyt magáévá teszi a liberalizmus felszabadította harmadik rend - a polgárság. Szorgalmával, ügyességével és nem utolsó sorban erkölcsi állásnélküliségével - őt az Egyház már nem fékezte, hiszen számára az már nem volt tekintély! - tőkére tesz szert. S elindul a liberális, kapitalista gazdálkodás. A liberális kapitalizmus megváltoztatja a világ arcát. Az emberiség, de különösen a fehér ember lélekszámát a többszörösére emeli és a felvilágosodás többi erőivel szövetkezve elképzelhetetlen arányokban juttat mind szélesebb tömegeket az anyagi és szellemi élet színvonal emeléséhez. Széles tömegek számára

lehetővé válik a kényelem és az írva-olvasáson alapuló műveltség.

d) A felvilágosodott ember büszke öntudattal nézi ezt a nem közönséges fejlődést, haladást. Jóllehet a liberális kapitalizmus nagyon hamar megmutatja igazi arcát. S ez a másik arc: a gazdasági válság és a proletár-rend. Az erkölcsi gátlásoktól megszabadított kapitalista kíméletlen harcot indít a maga profitja korlátlan növelése érdekében. A létért való harcban ő - a tőkéje által - az erősebb. Szabadon határozza meg a munkás munkaidejét és munkabérét. Emeli a munkaidőt, leszállítja a munkabért, s már meg is teremtette a rabszolga-robotot megszegyenítő bérmunkát. E proletárrá szegényített társadalmi rétegek képtelenek megvásárolni a nagytőke olcsón előállított és jóval drágábban kínált termékeit. Leáll a termelés, utcára kerülnek a munkások, s még kevesebben lesznek, akik vásárolni tudnak. A sok munkanélküli szabad válogatást biztosít a tőkésnek és nincs az az alacsony munkabér, amelyért az éhező, nyomorgó munkás el ne vállalná a munkát. Ez újabb bérleszorítás következtében még nagyobb lesz a vásárlóképtelenség. Megtelnek az áruraktárak és leállnak a gyárak. A tőkésnek úszik a pénze, a munkás az utcára kerül. Beáll a gazdasági válság. S mivel az Egyház igazsága és szeretete a világot többé nem kormányozza, nem a felhalmozódott áru szétosztása, hanem annak elpusztítása következik. Hogy utána előlről kezdődjék az egész folyamat.

e) A múlt század közepére a látni akarók előtt már világos, hogy a francia forradalom egyenlősége mítosz, amelyből nem lett valóság. A politikai szabadság nem biztosítja az egyenlőséget, hiszen az egyenlőségnek szociális alapjai vannak. Hiába van nekem biztosítva a jogot a mindennapi kenyérhez, ha a tőkésnek is biztosítva van a szent szabadság nevében, hogy engem berrabszolgaságba és nyomorba döntsön. M a r x volt az, aki legvilágosabban látta, hogy a szociális kérdés rendezése nélkül az egész francia forradalmi ideológia "szabadsága", az egész nyugati demokrácia hazugság. Áldemokrácia, leplezett osztály-harc a tőkésék érdekében a proletárok, vagyis a tőkenélküliek ellen. Eötvös pedig bátran kimondotta: "A francia forradalom szabadsága nem fér össze az egyenlőséggel." Vagy van szabadság és akkor nincs egyenlőség, vagy egyenlőséget teremtünk, de akkor elveszünk a szabadságot.

A Szabadság, miként az Ész, összeroskadt a reabízott feladat súlya alatt. Képtelen boldogítani az emberiséget. S ez az összeomlás összetörte az emberek millióit, - s mint majd látjuk - magát a szabadságot is. A szabadság kiirthatatlan igénye az embernek. Éppen olyan kiirthatatlan, mint a természetfelettihez, az abszolút tekintélyhez való igazodás. Ha a szabadság nem akar pusztulni és pusztítani, ki kell egyeznie a tekintéllyel.

Hogyan? Az Egyház megtanítja: a szívünkbe írt és kinyilatkoztatott igazságoknak való engedelmességgel. A szabadság önmagában semmi. Szabadság és engedelmesség - e kettő együtt az egész ember.

METZGER BALÁZS

A FIÁT KERESTE

(8.)

Linus búcsúja

Linus csak ült ott, mozdulatlan. Minden megy tovább, a hangok is ugyanazok, az emberek beszélnek. Úgy érezte, titka van, és ha nem mozdul, talán nem is igaz, talán nincs is ez a levél. Még nem csinált semmit, még meg sem történt semmi. De aztán agya forogni kezdett. Most felkel innen, és ...

- Mit csináljak? Nincs kedvem senkinek sem elmondani, nem akarok beszélni erről. Nem akarom a részvétet, a sajnálkozó tekinteteket, utálok viselkedni majd ebben a szerepben. Utálok, hogy sajnálnak, meg megértenek. Legjobb lenne senkinek sem elmondani, mi történt – gondolta.

De aztán belátta, ezt nem teheti meg. Szépen viselkednie kell, ahogy illik, és a máz alatt elbűjni. Mindenki előtt, még Vilde előtt is. Úgysem értik. Nem értenek semmit. Talán Vilde, ő igen. Majd szörnyülködnek a helyzeten, hogy ő szegény elszakadt az apjától, és már sose látja többé. De ez csak a külsőség. A lényeg, az ebben rejlő érzelmeket csak ő érzi. Mint ha egy kagylóhéjat néznének. De a belsejt, a húst nem láthatják. Az eleven, fájó, érző húst.

- Na, megoldódott a gondom magától. Nem kell már várnom a levelét, hogy ő jön ide, és nem kell megoldanom a nagy utat hozzá! De milyen áron!

Aztán lassan, csendesen felállt, és elment a munkahelyére. Betegét jelentett aznapra, majd kísértél az egyik főútra, és hamarosan a folyó kanyarulatához ért. Bement a híres hatalmas dómba, és óvatosan meggyújtott egy gyertyát. Aztán a kilátó felé indult el, ahol sokszor kirándultak Vildével. Miután nézték a várost a völgyben, ő mindig egy kicsit följebb is elment körülnézni. Vilde mindig csendesen követte. És ő messze tekintett akkor észak felé, ahol gyermek volt, ahol az apja várja őt.

Bement a piacra, és ivott egy jó adag orosz vodkát. A gyomrában egyből érezte a forróságot, és minden olyan meseszerű lett. A házak az utcák, a hangulat. Aztán a hosszú, egyenes sugárútra tért, a kilátó felé. Útközben egy borkereskedésben vett egy liter igen drága bort, melyet üvegpalackba mértek, és ő, nagy csodálkozásra nem dugaszoltatta le. De hát a vevő az úr, csinál, amit akar.

És szépen, komótosan elindult fel a hegyre. Ahogy elhagyta a nagyobb házakat, következtek a városszél kisebb, roskatagabb épületei, majd a raktárak, istállók, fafeldolgozók, rét tehennel, lovakkal, juhokkal. Gondolatai már messze jártak.

Visszagondolt azokra az időkre, amikor apjával éltek kettesben. Az ágyára, a szoba belsejére, apja kérges, meleg kezére, nagy termetére, ahogy felnézett rá, ahogy együtt mentek. Az öreg fenyőre, a kutyára, lóra, és a helyre, ahol vigyáztak rá. A kis tóra, amiben fürdött, miután apja beledobta a forró köveket, és saját magára, kis cipőire. A szobrocskákra, amit faragott. Az erdei utakra, minden zugra, amire még emlékezett. És Svar vonásaira. Mosolyára, száraz, kemény szájára, és ahogy mellébűjt, a melegére. Ahogy ment felfelé, folytak a könnyei. Meg-meg húzta a bort, és a szeretetre gondolt. Ahogy apja szerette őt, és ahogy ő viszont szerette apját. Ahogy dicsérte, ahogy mesélt neki, ahogy dolgokon együtt kacagtak. És anyjára is, aki egy nem létező, fehér ruhás álomkép volt, aki valahol ott van, és néha látja őt, de mosolyog, és ellibben. És a mesékre. Minden mesére emlékezett.

- Csodálatos gyermekkor – mondta ki hangosan, csak úgy magának. – Igen, csodálatos gyermekkorom volt, és szerencsém utána. Milyen sokat köszönhetek Tiril néninek! Mennyit beszélt velem, és milyen nagyon nagy szeretettel, méltósággal, és tanításokkal segített nekem.

- Milyen nagyon bölcs és jó asszony – villant be Linus tudatába. Ekkor, itt fogta fel talán először teljes mélységében, hogy milyen hatalmas kincset kapott ettől az asszonytól, aki anyja helyett is anyja lett, és volt most is.

Lassan az erdő alá ért, a hangok már halkabbak voltak. Kaptatott felfelé, de igazából máshol járt. Felidézte azt az időszakot, amikor szóba került, hogy el kell mennie tanulni kicsit, el kell a völgyből menniük, de ő előbb indul, mint az apja. Bizony, szokatlan lesz az a pár hónap, nagyon hosszú, és furcsa. Ő várta nagyon, várta az indulás napját, az új életet a városban. Nem is volt semmi szomorúság, nem is volt kérdés, hogy ez máshogy történjen.

Apa majd jön, még a tél előtt, és megint együtt lesznek. Ő tanul, apa meg dolgozik. Aztán Jonasra gondolt. Főlényességére, annak állandó jelzésére, hogy ő van házon belül. De ügyesen csinálta mindezt, hogy Hakon ne nagyon vegye észre. Linus meg még hálás is volt, hogy a nagyobb fiú megmutatja a dolgokat. Az első nagy kudarc az iskolában érte, ahol rögtön kinevették. Egyrészt, mert kicsit más nyelvjárást beszélt, másrészt, mert közel sem tudott annyit, mint a többiek. Összeszorult szívvel állt neki tanulni nap, mint nap, mert úgy érezte, sebezhető. Ebben nem tud észrevétlen maradni. Mert láthatatlan akart lenni. Amíg apja el nem